

STM 1921

August Bournonville och kgl. teatern i Stockholm

Av Tobias Norlind

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska samfundet för musikforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat tillåtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upphovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela databasen.

AUGUST BOURNONVILLE OCH KGL. TEATERN I STOCKHOLM.

BREV MEDDELADE AV

TOBIAS NORLIND.

I Musikhistoriska Museet, Sthlm, finnes ett brev från den kände balletmästaren AUGUST BOURNONVILLE till dåvarande chefen för kgl. teatern GUNNAR OLOF HYLÉN-CAVALLIUS¹. Bournonville² hade i maj och juni 1857 varit i Stockholm och uppfört en del av sina balletter («Brudfärden i Hardanger», «Toreadoren», Festen i Albano», «Konservatoriet», «Bellman eller Polskan på Gröna Lund»). Han mottogs med stor aktning, och man berömde allmänt hans förträffliga iscensättning. »Kermessen i Brügge» hade sin premiär 30 dec. 1858, några månader efter brevets avfattande: 20 aug. 1858. Redan då han 1857 gästade huvudstaden, hade man uttalat förhoppningen, att »vår dramatiska scen snart måtte erhålla sin Bournonville.» Denna önskning trädde i verkställighet i rent bokstavlig mening 1861, då han 1 okt. anställdes som »intendent vid scenen» vid k. t. Sthlm. Han stannade likväl endast tre år i den svenska huvudstaden och avgick 1 juli 1864. En av orsakerna vidröres i det här meddelade »Memorial» av den 13 juni 1863: sammanslagningen av kgl. scenen med »Mindre teatern», vilken intill våren 1863 självständigt letts av Edvard Stjärnström. Bournonville arbetade emot denna förening av skäl, som framgå av hans memorial. Han kunde likväl ej hindra, att inköpet av Mindre teatern blev en verklighet (kontrakt av 31 dec. 1862; Stjärnström skulle dock själv sköta sin teater till säsongens slut). Övriga orsaker framlägger Bournonville i sina levnads-

¹ Chef för k. t. 26 mars 1858—21 maj 1860.

² Balletmästare i Köpenhamn 1830—61 och 1864—77.

minnen¹. Han erkände dock, att han i Stockholm upplevt »tre lyckliga år»².

[Musikhist. museet, Sthlm].

Fredensborg den 20 August 1858.

Deres Velbaarenhed

Herr Kongl. Secretair Hyltén-Cavallius

Förste Directeur ved det Kongelige Theater i Stockholm.

Høistærede Herr Directeur og Ven!

Da jeg om et Par Dage forlader mit landlige Otium for at begynde min theatralske Virksomhed paany, vil jeg opfylde en kjær Pligt, ved at hellige disse Linier til taknemlig Paaskjønnelse af Deres mod mig personlig udviiste Velvillie, af Deres oprigtige Stræben for Kunstens Fremme ved Stockholms Theater og Specielt min Tak for den Bistand De saavel af æsthetiske som moralske Hensyn, har ydet den i Sverrig haardt betrængte, ja indtil Deres Tid undertrykte Dands og Ballet. Jeg ønsker af Hjertet at Deres Bestræbelser maae krønes med Held og navnlig at det Stockholmske Publicum uhildet af Parti-aand og af Smaacabalers Virksomhed, maa understøtte og anerkjende Deres gode Bestyrelse, hvis mulige Mangler kun ved redeligt Samarbeide kunne rettes og bringes til et lykkeligt Resultat.

Det vilde være uærligt af mig, naar jag nævnede Ordet »Mangler» ikke tillige at henpege paa dem, som jeg troer lettest kunde afhjelpes, og jeg stoler for meget paa Deres ophøiede Intelligents til at befrygte en ugunstlig Opfattelse af min Dristighed.

Endeel af den Upopularitet der omgiver Deres Administration skriver sig fra en personlig Eiendommelighed: de er nemlig ikke den samme Mand nede paa Scenen som oppe i Deres Comptoir. — Her er De mild, meddelende og hjertelig, hist derimod, kold, stiv og fornem. Et er at gjøre Cour, et Andet derimod at have et anerkjendende eller opmuntrende Ord til fortjente Kunstnere og ved en saadan Meddelelse fremstaaer gjensidig Varme og Kundskab. Bliver Theatret et blot og bart Embedsværk, gaar det til grund, som om man vilde plante Roser i Sandet paa Carl XIII Torg.

¹ Mit Teaterliv I—III, Kbhn 1848, 65, 77—78.

² Om Bournonville och k. t. Sthm se bl. a. G. NORDENSVAN, Svensk teater II, Sthm 1918.

En utilgivelig Skjødsløshed hersker ved Indstuderingen af alt det sceniske, der aldrig staaer i Forhold til det Musikalske, deraf en Tendents til at overvurdere det Mindre Theaters dramatiske Præstationer.

Engagements og Repertoire staaer aldeles ikke i Forbindelse; deraf Overanstængelse paa den ene Side og utilgivelig Uvirkosomhed paa den Anden. Et Antal usysselsatte Artister er en Pest for et Theater, da deres Mismod og Bitterhed udbreder sig blandt Kammarater og Publicum.

Endelig De speculerer for meget paa fremmede og reisende Gjester, der komme, brillere og forsvinde for som oftest at efterlade Tomhed hos Publicum og en skadelig Efterligning hos Kunstneren. Det kan ikke forsvares i æsthetisk og endnu mindre i nationalt Henseende, at lade opføre Skuespil og Operaer i blandede Sprog. Kunstens Tempel forskyder ikke Udlændingen, men han maa underkaste sig Betingelserne for Theatrets værdige Existenz og ikke forvandle det til en Curiositets-Bod, hvor al sand Interesse til Slutning maa forgaae.

Jeg maa nu gaae over til de Gjenstande, der specielt vedkomme mig og de Arbeider, jeg har leveret til det Kongelige svenske Theater. I det jeg haaber at min Ven Lund med Omhu vil opretholde det Repertoire, der allerede eksisterer for Balletten, maa jeg ganske særdeles anbefale Udførelsen af Kermessen i Brügge¹, der, hvis den gaaer med det fornødne Liv, vil gjøre megen Lykke, men bliver Kraften og Munterheden borte, vil dens Fald være lige saa ubehageligt for mig, som totalt ödelæggende for Ballettens hele Existenz ved det Stockholmske Theater. Jeg vil derfor — in petto — bede Deres Velbaarenhed at henvende en speciel Opmærksomhed paa Repetitionerne og om mulig vække Energi en lidt paa de Steder, hvor min brave og smagfulde, men lidt for kolde og sindige Collega kunde tillade Sövnagtighed og Mangel paa Udtryk. Det er derfor min Bön, at der ikke maa anvendes eller begyndes paa de réele Dépenser, förend Directuren selv finder Udførelsen tilfredsstillende, men da udstyre det Hele paa en værdig Maade. — Er De derimod ikke selv fornöiet og moret ved Balletten, saaledes som den gaaer; da læg den hen, indtil jeg en anden Gang kan komme og sætte den rette Ton i det Hele.

¹ K. t. Sthlm 30. 12. 1858; oppfördes sedan blott en gång: 3. 1. 1859.

Jeg haaber at De, til tilstundende Saison skal have Glæde af Oberon; maatte blot Strandberg blive lidt bedre som Huon og hans Frue nogenlunde erstatte Charlottes¹ fortræfflige Udførelse af Fatima. Min Datter dyrker med samma Begeistring sit Talent og agter med det Förste at gastere Tyskland rundt, i Haab om at finde et godt Engagement. Stakkels Pige! hun har atter i sin Födestad været Offer for et daarligt Arrangement, da man tiltrods for Contracter ikke har seet sig istand til at montere Profeten og hun ikke önsker at begynde med en anden, mindre effectfuld Rolle. Sagen er altsaa opsat indtil næste Aar. Hun bevarer bestandig en kjær Erindring om Stockholm og skulde det Kongelige Theater engang behöve en begavet Altistinde der forener Intelligents i Kunsten med Urbanitet i Sæder og Omgang, da haaber jeg at man vil tænke paa hende og gjøre hende antagelige Tilbud.

Endelig maa jeg nævne den forventede Tjenstledighed og Reise-Understöttelse for M:lle Arrhenius², der er saa afgjørende for hele hendes kunstneriske Fremtid og for den svenske Balletts Forhaabninger. Da, med Guds Hjælp Fruerne Törner³ og Sundberg⁴ ville være fuldkommen tjenstdygtige til September og Repertoiret ved deres Bistand er sikkert, vil M:lle Arrhenius kunne afreise snarest muligt og jeg haaber at der vil blive viist hende den sædvanlige Humanitet nemlig at hun beholder sin fulde Gage med Forpligtelser at være i Stockholm den 1:ste Mai 1859.

Jeg har herved den Ære at fremsende min ærbödige Compliment til Deres naadige Frue og med de bedste Önsker for Held og Fremgang forbliver jeg Deres ærbödige og hengivne

August Bournonville.

MEMORIAL.

[Musikhist. Museet, Sthm.]

Jeg troer, ved bestemte Talstörrelser at have beviist Umuligheden af nogensomhelst pecuniar Fordeel ved den samlede Virksomhed af de to Theatre, og at i det allerlykkeligste Tilfælde Udgivter og Indtegter ville gaae jævnt op. — Ligeledes synes mig Chancerne i artistisk Henseende temmelig tvivlsomme, i Betragt-

¹ CHARLOTTE BOURNONVILLE; anställd vid k. t. Sthlm 1857—58; öfn henne se denna tidskr:s 2:dra årg. s. 169.

² Då sekunddansös vid k. t. Sthm; sedan prem.-dansös 1862—63.

³ MARIA CHARLOTTA TÖRNER, f. NORBERG; prem.-dansös 1847—1860.

⁴ JOHANNA GUSTAFVA SUNDBERG, f. GILLBERG; prim.-dansös 1848—66.

ning af Öieblikkets store Mangel saavel paa Stykker som paa interessante Fremstillere. Jeg har derfor pligtskyldigst fraraadet det hele Foretagende; men da nu Foreningen af det kongelige og det mindre Theater er et bestemt factum staaer der kun tilbage for mig, at fremsætte de Principer, der efter min Formening bör lede den kongelige svenske Scene, under de forhaandenværende omstændigheder.

A.

Det har til alle Tider bekræftet sig at et smagfuldt Valg af gode Stykker, med en i alle Maader kunstnerisk Besætning og Udstyrelse er den bedste Vei for det kongl. Theater, at opfylde sine artistiske og oeconomiske Forpligtelser.

B.

Det er klart, at Theatret, i Særdeleshed hvad Nyheder angaaer ikke kan præstere lutter Mesterværker endog det til en vis Grad Middelmaadige maa finde sin Plads, for at det fortræffelige destomere kan gjøre sig glædende, men alligevel er det farligt at stole paa Mængdens ringe æsthetiske Sands for at producere slette og uværdige Sager blot ved Hjælp af pragtfulde Accessoirer. Herved nedsættes ikke allene Scenen i Publikums Agtelse, men der frembringes den skadeligste Virkning paa Artisternes Dømmekraft, Fantasie og Udførelses-Evne. —

Concessioner til en raa og udannet Smag hævne sig i Tiden.

C.

Det store Theaters Repertoire vil fornemmelig bestaae af Opera, Opera-comique og Operetter med Chor, dernæst Tragedien, det større historiske Skuespil og Balletter med eller uden Handling. Det mindre eller saakaldede dramatiske Theater optager Conversations-Stykker i Almindelighed (Comedien og det borgerlige Drama) dertil Operetten uden Chor. Vaudevillen, Folkeskuespillet (med Undtagelse af Parodien, Revyen og den egentlige Farce) og endelig særskildte Solo- og Charakter-Dandse. Reisende Virtuoser ville lempeligst anvendes som Understøttelse for det mindre Repertoire.

D.

Det er af yderste Vigtighed at saavel det nyere som det ældre Repertoire paa begge Theatrene, saavidt muligt distribueres saaledes at to Stykker med aldeles ulige Besætning kunne paa engang

være under Indstudering. Ligeledes er det nödvendigt at det forud bestemmes paa hvilke Aftener de respective Theatre skulle spille og hvilke Stykker der tilhøre hvert af dem for sig.

E.

Ligesaalidt som der bör tabes af Sigte, at begge Theatre ere Kongelige, bör der glemmes at den samlede Institution tillige er National og man maa stræbe derhen, at den svenske og overhovedet den nordiske Litteratur og Kunst-Retning der optager en hæderlig Plads, i et passende Forhold til Udlandets Producter. — Det er virkelig ikke nok ad man higer efter fulde Huus og Muligheden at kunne fremvise en glimrende Indtægts-Bulletin. — Saavel Kongen som Nationen bör vide, hvorfor og hvortil de have offret deres Penge, og det æsthetiske Resultat er og bliver dog tilsidst det væsentligste hvortil en kongelig Theaterbestyrelse kan støtte sig, naar den fordrer nye og rigeligere Tilskud (Anslag.)

Jeg forbeholder mig specielt at omtale den Virksomhed, som Balletten kommeretil at indtage ved den nærværende store Forandring, og hvad der efter Omstændighederne kan ventes af dens Bistand ved Forestillingerne.

Ligeledes henholder jeg mig til mine tidligere Ytringer angaaende Operaernes Indstudering og den egentlige Theater-Police som til min store Beklagelse endnu er i en temmelig forsømt Tilstand.

Stockholm d. 13 Juni 1863

Allerærbödigt
August Bournonville